

**การบ่มเพาะความเป็นพลเมืองโลกและการพัฒนาศักยภาพในตนเอง
ผ่านการศึกษาออกสถานที่: ข้อเสนอการออกแบบแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ
Nurturing Global Citizenship and Personal Development through Field Trips:
A Proposal Efficient Practical Design**

ธีรเดช พรหมคช*

Thiradech Bhromkhoch*

บทคัดย่อ

การจัดกิจกรรมการศึกษาออกสถานที่เป็นหนึ่งในภารกิจของอาจารย์และนักการศึกษาทุกระดับชั้นการศึกษา การศึกษาออกสถานที่ที่สามารถสร้างผลกระทบสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งจากประสบการณ์จริงที่ได้พบ และการท้าทายทัศนคติความเชื่อของตน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวปฏิบัติการศึกษาออกสถานที่สำหรับ นักการศึกษาและผู้จัดกิจกรรม ในการออกแบบและอำนวยความสะดวกการจัดการศึกษาออกสถานที่ เพื่อบ่มเพาะความเป็น พลเมืองโลกและการพัฒนาศักยภาพในตนเอง จากการสังเคราะห์ได้ ข้อเสนอแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพเพื่อ การศึกษาออกสถานที่ 6 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดกรอบ: ระบุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความสอดคล้องการจัด กิจกรรมการศึกษาออกสถานที่กับหลักสูตร 2) วางแผน: จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ท้าทายและมีความหมาย 3) จัดเตรียมกิจกรรม: สร้างการสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยกระตุ้นการตั้งคำถาม 4) การส่งเสริมการเรียนรู้: ให้ เกิดตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมมีความหลากหลาย และเปิดรับมุมมองจากประสบการณ์จริง 5) การประเมินผล: ประเมินผลการเรียนรู้และให้ผลสะท้อนกลับอย่างทันทั่วทั้งที่ และ 6) สะท้อนผลเพื่อการพัฒนา: ประเมินผลการจัด กิจกรรมทุกมิติ จัดทำแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ มีประเด็นสำคัญ 5 ข้อ คือ 1) การ ออกแบบกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ที่ส่งเสริม ท้าทาย ก่อให้เกิดความหมายต่อผู้เรียน คัดเลือกสถานที่ให้ สอดคล้องกับหลักสูตร และเตรียมความพร้อมผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) ค้นหา/พัฒนาผู้นำกิจกรรมที่กระตุ้นการเรียนรู้และ การมีส่วนร่วมของผู้เรียน 3) สร้างการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง เกิดความประทับใจ แบ่งปันการเรียนรู้ และ สะท้อนคิดเพื่อให้ผู้เรียนได้ท้าทายความคิดและทัศนคติเดิมของตน 4) กระตุ้นให้ผู้เรียนนำเสนอความคิด และรับฟัง ผู้อื่นอย่างตั้งใจ และ 5) ประเมินผลกิจกรรมในทุกมิติและนำผลไปพัฒนาการศึกษาออกสถานที่ในอนาคตให้มี ประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น บทสรุปของการศึกษาออกสถานที่เป็นกิจกรรมระยะสั้น 1-3 วัน เมื่อมีกระบวนการเตรียม งานผ่านแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ จะที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์จริง เกิดความประทับใจ มีความหมาย และได้เกิดการสะท้อนคิด ซึ่งประสบการณ์จริงที่มีความหมายก่อให้เกิดความประทับใจ จะมีส่วนสำคัญ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในตนเองที่จะมีส่วนในการบ่มเพาะความเป็นพลเมืองโลกและการพัฒนา ศักยภาพในตนเอง

คำสำคัญ: การศึกษาออกสถานที่/ ความเป็นพลเมืองโลก/ การพัฒนาศักยภาพในตนเอง/ การจัดประสบการณ์การ การเรียนรู้

อาจารย์ โรงเรียนเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Instructor, Kasetsart University Laboratory School Center for Educational Research and Development, Faculty of Education, Kasetsart University

*Corresponding author: thiradech.bh@ku.th

Received : 23 เมษายน 2566/ Revised : 6 กรกฎาคม 2566/ Accepted : 10 กรกฎาคม 2566

Abstract

Field trips play a crucial role in enhancing learners' at all level of education by providing them with real-world experiences and challenging their beliefs. This article aims to present field study practices for educators and event organizers to nurture global citizenship and self-development through the design and management of field trips. Drawing upon existing literature, a six-step proposal for effective field trip practices is outlined. 1) Framework: Identify goals, objectives, and alignment of field trip activities with the curriculum. 2) Plan: Provide challenging learning experiences that are meaningful to learners. 3) Set actions: Create critical reflections by stimulating questioning. 4) Promoting learning: Raise awareness of cultural diversity. 5) Evaluation: Evaluate learning outcomes and give immediate feedback. 6) Reflection for development: Evaluate activities in all dimensions and develop effective guidelines. Implementation of these practices should address five important considerations. 1) Educational activities during field trips should be supportive, challenging, and meaningful to learners, with a clear action plan and systematic coordination among stakeholders. 2) Venues should be selected in line with the activities and curriculum, and effective guide leaders should be identified or developed. 3) A comprehensive learning experience should be prepared to engage all participants, challenging their previous experiences and allowing for the sharing of real-world experiences and reflection. 4) Participants should be encouraged to present their ideas and actively listen to their peers. 5) Project results should be evaluated, and the findings should inform the creation of effective practices for future field trips. Conclusion, field trips typically span 1–3 days and, when designed and executed effectively, can provide students with impressive, meaningful, and reflective real-world experiences. These experiences have the potential to nurture self-awareness, nurture global citizenship, and facilitate the personal development of learners.

Keyword: Field trip/ Global citizenship/ Self-development/Learning experience management

1. บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา การส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกมีการขยายตัวอย่างมีนัยสำคัญ ความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยี โลกาภิวัตน์ และบริบทของสังคม ดังนั้นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในความท้าทายในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นสิ่งสำคัญ การเรียนรู้เป็นประสบการณ์สำคัญของผู้เรียนในการเปิดรับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ในชีวิต

บทความนี้สังเคราะห์แนวปฏิบัติในการอำนวยความสะดวกกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และประสบการณ์ เพื่อบ่มเพาะความเป็นพลโลกที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ และทัศนคติและค่านิยมที่เหมาะสมในการเป็นสมาชิกที่ดีของโลก [1] และพัฒนาศักยภาพในตนเองที่มีเป้าหมาย ค่านิยมในตนเอง ที่จะพัฒนาตนให้เกิดความก้าวหน้าตามศักยภาพ Ugur, Constantinescu, และ Stevens [2] โดยทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นแนวคิดสำคัญในการศึกษา การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experience Learning) ให้ความสำคัญในบทบาทของประสบการณ์การเรียนรู้ และการเข้าร่วมกิจกรรม โดยลงมือปฏิบัติ

และได้รับประสบการณ์จริง เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้มาสู่การประยุกต์ปฏิบัติได้จริง ในขณะเดียวกันการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) มีหลักการที่ยกระดับมุมมอง ทัศนคติของปัจเจกบุคคลหรือมุมมองที่มีต่อโลก ซึ่งท้าทายต่อทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมที่มีอยู่เดิม สู่การพัฒนาและความเข้าใจเกิดทัศนคติและมุมมองที่มีต่อโลกในมุมมองใหม่ บทบาทของครูอาจารย์ และนักการศึกษา คือการอำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็น สามารถประสบความสำเร็จในบริบทหลากหลายและซับซ้อน พลวัตในยุคโลกาภิวัตน์พร้อมกับเปิดโอกาสให้แต่ละบุคคล มีปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสม เพื่อการพัฒนาศักยภาพในตนเองและความเป็นพลเมืองโลก

การศึกษานอกสถานที่ที่มีเอกลักษณ์ที่สามารถบ่มเพาะความเป็นพลเมืองโลก การพัฒนาศักยภาพในตนเอง และการมีสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียนเนื่องจากกิจกรรมมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง อันก่อให้เกิดความเข้าใจ ความประทับใจ และเปิดมุมมองทางสังคมและวัฒนธรรมที่

หลากหลายยิ่งขึ้น เพราะประสบการณ์จริงมีส่วนกระตุ้นการเรียนรู้ และเชื่อมโยงกับสิ่งที่เขาได้เรียนในห้องเรียน มีส่วนในการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความตระหนักรู้ในตนเอง ความเห็นอกเห็นใจ และความยืดหยุ่นทางจิตใจ ซึ่งมีส่วนสำคัญให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ในหลายบริบท นอกจากนี้การศึกษานอกสถานที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรม ประสบการณ์ วิถีชีวิต ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะทางวัฒนธรรม และได้ท้าทายกับอคติและความเชื่อเดิมของตน โดยมีส่วนในการพัฒนาทั้งผู้เรียนและครูให้พัฒนาศักยภาพในตนเอง [3] การเข้าร่วมกิจกรรมที่เกิดประสบการณ์ ที่ประทับใจ มีมุมมองที่หลากหลาย จะมีส่วนสร้างเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดความตระหนักรู้ และมีความเปลี่ยนแปลงความเชื่อเดิมของตน จะมีส่วนสำคัญในการบ่มเพาะความเป็นพลเมืองโลก และพัฒนาศักยภาพในตนเอง

ในบทความวิชาการนี้จะนำเสนอแนวคิดในการศึกษานอกสถานที่เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกและการพัฒนาศักยภาพในตนเอง โดยให้มุมมองทางทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างความพร้อมให้ผู้เรียนมีความเป็นพลเมืองโลก และการพัฒนาศักยภาพในตนเองอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของบทความ

1. เพื่อนำเสนอแนวปฏิบัติในการศึกษานอกสถานที่ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียนทั้งด้านประสบการณ์ ทักษะ และเสริมสมรรถนะทางวัฒนธรรม

2. เพื่อเสนอแนะแนวปฏิบัติสำหรับครู อาจารย์ และนักการศึกษา ในการวางแผนและการนำแผนสู่การปฏิบัติ ในการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน การบ่มเพาะความเป็นพลเมืองโลก และการพัฒนาศักยภาพในตนเอง

2. การทบทวนวรรณกรรม

ในบทความนี้ศึกษาและวิเคราะห์วรรณกรรมในบริบทการพัฒนาการจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ เพื่อพัฒนาผู้เรียน บ่มเพาะความเป็นพลเมืองโลกและการพัฒนาศักยภาพในตนเอง โดยมีแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญ คือ แนวคิดความเป็นพลเมืองโลก แนวคิดการพัฒนาทัศนคติในตนเอง ทฤษฎีการเรียนรู้ผ่าน

ประสบการณ์ ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดความเป็นพลเมืองโลก

แนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก มีจุดเริ่มโดยสหประชาชาติในปี 1996 การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้นในปี 2012 เมื่อสำนักงานเลขาธิการสหประชาชาติ เสนอแนวคิดข้อริเริ่มระดับโลกว่าด้วยการศึกษาดังมา ก่อน (Global Education First Initiative, GEFI) โดยมุ่งเน้นให้เกิดการจัดการศึกษาอย่างบูรณาการเพื่อพัฒนาพลเมืองสู่ระบบการศึกษาทั่วโลก และในปี 2015 แนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง เป็นแนวคิดหลักอย่างเป็นทางการของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สหประชาชาติ ข้อ 4.7 แนวคิดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของสหประชาชาติ มุ่งบ่มเพาะความรู้ ทักษะ ทศณคติ และค่านิยมที่จำเป็นของบุคคลในการเป็นพลเมืองโลก ที่มีสำนึกของความเป็นมนุษย์ที่จัดการความท้าทายในหลายมิติ อันประกอบด้วยสิทธิมนุษยชน สันติภาพ ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่าง และการพัฒนาที่ยั่งยืน [1]

แนวคิดการพัฒนาทัศนคติในตนเอง

แนวคิดการพัฒนาทัศนคติในตนเอง มีรากฐานการพัฒนาจากแนวคิดทางจิตวิทยา และปรัชญา โดยเฉพาะการพัฒนาจิตวิทยาตามนุษนิยม (Humanistic Psychology) ที่มีนักจิตวิทยาคนสำคัญ เช่น คาร์ล โรเจอร์ส และอับราฮัม มาสโลว์ ที่ให้ความสำคัญของความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization) และการพัฒนาศักยภาพในตนเองให้เต็มศักยภาพ ประกอบกับนักจิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychologist) มาร์ติน เซลิเกแมน ที่เป็นผู้นำ ที่ให้ความสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความเจริญงอกงาม ผ่านการพัฒนาทัศนคติในตนเอง [4]

บทความนี้ให้ความสำคัญในมิติของผู้เรียนตามแนวคิดการพัฒนาทัศนคติในตนเองของ Ugur, Constantinescu, และ Stevens [2] โดยศึกษาความตระหนักรู้ในตนเอง และการพัฒนาศักยภาพในตนเอง ในฐานทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory, SDT) องค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาศักยภาพในตนเอง ประกอบด้วย เป้าหมายและค่านิยมการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมของบุคคล และการกระทำอย่างเต็มใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และ

พัฒนาตนเองตามเป้าหมายและค่านิยม เหมาะสม
ความสามารถและบริบทของตนเอง

ทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เป็นกรอบแนวคิดที่ครอบคลุมการทำความเข้าใจผู้เรียนผ่านประสบการณ์ ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบุคคลจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีส่วนร่วมในประสบการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เกิดการสะท้อนคิด และสร้างแนวคิดนามธรรมของตนเองขึ้นมา โดยแนวคิดที่เกิดขึ้นจะถูกนำไปใช้กับสถานการณ์ในอนาคต โดยการศึกษาจะใช้แนวคิด ของ David Kolb จากเป็นทฤษฎีฐานรากที่ได้รับการยอมรับ มีการใช้อย่างแพร่หลาย และซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ในการจัดกิจกรรมศึกษา สถานการณ์และการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม

Kolb เสนอแนวคิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ โดยเสนอวงจรการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ประสบการณ์เชิงรูปธรรม 2) การสังเกตอย่างไตร่ตรอง 3) การกำหนดแนวคิดเชิงนามธรรม และ 4) การทดลองเชิงรุก [5] การตั้งสมมติฐานว่าบุคคลจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้ง 4 ขั้นตอน

แนวคิดสำคัญในทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ในวงจรการเรียนรู้ ของ Kolb [5] มีขั้นตอน ดังนี้

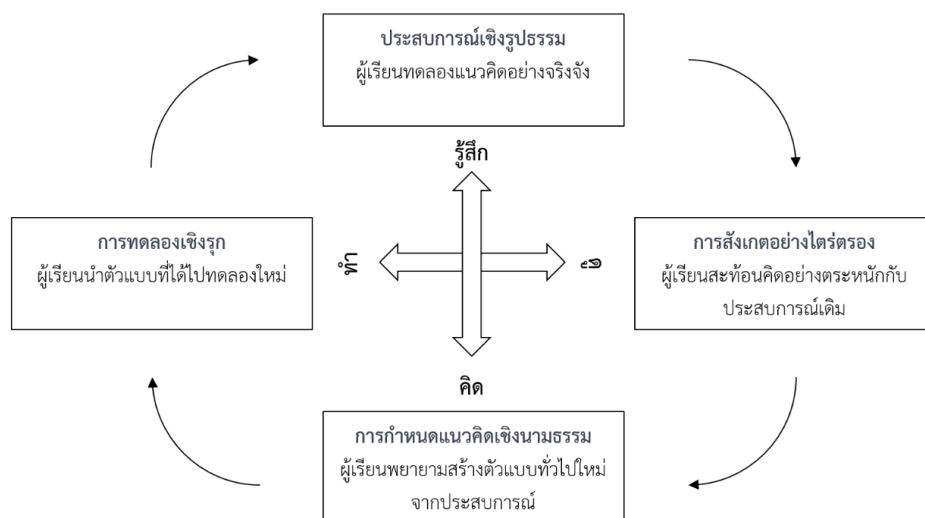
1. ประสบการณ์เชิงรูปธรรม (Concrete Experience) ผู้เรียนได้พบกับประสบการณ์ เหตุการณ์ หรือสถานที่ อาจเป็นเหตุการณ์จริง หรือกิจกรรมจำลอง ที่ก่อให้เกิดประสบการณ์กับตัวบุคคลได้เกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัส อารมณ์ การกระทำ โดยผู้เรียนสัมผัส สังเกต รู้สึก และมีปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์

2. การสังเกตอย่างไตร่ตรอง (Reflective Observation) ผู้เรียนพยายามทำความเข้าใจกับประสบการณ์ หลังได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม โดยผู้เรียนตั้งคำถาม เช่น “ฉันสังเกตอะไรได้บ้าง” “เรื่องนี้ส่งผลต่ออย่างไร” หรือ “อะไรที่เราสามารถทำให้แตกต่างไปจากนี้” ผู้เรียนพยายามที่จะคิดไตร่ตรอง เพื่อหาข้อมูลเชิงลึก และเกิดความเข้าใจกับประสบการณ์

3. การกำหนดแนวคิดเชิงนามธรรม (Abstract Conceptualization) ผู้เรียน ทำความ เข้าใจ กับ ประสบการณ์ โดยสามารถระบุรูปแบบและลักษณะทั่วไป โดยผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์กับความรู้เดิม หรือสร้างแนวคิดใหม่ของตนอธิบาย ขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ข้อมูลเพื่อสร้างแนวคิดและหลักการที่เป็นนามธรรม

4. การทดลองเชิงรุก (Active Experimentation) ผู้เรียนนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ เพื่อทดสอบพฤติกรรม ทักษะ หรือแนวคิดใหม่ ที่ผู้เรียนดำเนินการและลงใช้ แนวปฏิบัติหรือ กลวิธีใหม่โดยการวางแผน ดำเนินการ และประเมินผลพฤติกรรมหรือทักษะใหม่ที่สร้างขึ้น

โดยสามารถสรุปวงจรการเรียนรู้ของ Kolb ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 วงจรการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ของ Kolb [5]

ทั้ง 4 ขั้นตอนในทฤษฎีการเรียนรู้ของ Kolb เชื่อมโยงกันและเป็นวัฏจักรที่หมุนไป โดยแต่ละขั้นตอนจะมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อขั้นตอนถัดไป โดยผู้เรียนสามารถเริ่มขั้นตอนใดก็ได้ขึ้นอยู่กับความต้องการและประสบการณ์ของผู้เรียน โดยทฤษฎีของ Kolb ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในประสบการณ์การเรียนรู้ ที่กระตือรือร้น มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณ พร้อมกับการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และก่อให้เกิดประสบการณ์ผ่านประสาทสัมผัส อารมณ์ และสติปัญญา

ทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาส่วนบุคคล ที่เป็นรูปธรรม เพราะบุคคลมีประสบการณ์จริงจากการมีส่วนร่วม

ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นกรอบทฤษฎีที่อธิบายว่าบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงมุมมอง ความเชื่อ และค่านิยมของตนที่มีอยู่เดิม ผ่านการสะท้อนคิดและวิเคราะห์ ประสบการณ์ของตนอย่างมีวิจารณญาณ เนื่องจากเป็นทฤษฎีได้รับการพิสูจน์เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย และสามารถประยุกต์ใช้ได้ และเป็นแบบแผนการปฏิบัติ ซึ่งในบทความนี้นำมาวิเคราะห์เพื่อประยุกต์ทฤษฎีนี้กับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ และการพัฒนาผู้เรียน

แนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง นำเสนอโดย Jack Mezirow ในปี 1970 โดยมีแนวคิดที่ว่า ผู้ใหญ่สามารถรับการเปลี่ยนแปลงในโลกทัศน์ของเขาผ่านกระบวนการสะท้อนคิด และวิเคราะห์ ประสบการณ์ของตนอย่างมีวิจารณญาณ [6] โดยสมมติฐานว่ากระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนจากโลกทัศน์ดั้งเดิมที่คงที่ ไปสู่มุมมองที่เปิดกว้างและยืดหยุ่นมากขึ้น จากการรับแนวคิดและประสบการณ์ใหม่ ซึ่งในการเรียนรู้ในบริบทของผู้เรียนทั้งระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ Mezirow ในทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง มีความครอบคลุมและสามารถประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษานอกสถานที่ให้มีประสิทธิภาพ โดยปฏิบัติประยุกต์ใช้บทบาทของการสะท้อนคิดและการตีความมุมมองใหม่ของผู้เรียนในการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความตระหนักและพัฒนาตนเองตามศักยภาพ

แนวคิดหลักของทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง คือ การเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ให้คุณค่า

มากกว่าความรู้และทักษะจากการท่องจำ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานของบุคคลต่อโลกทัศน์ ความเชื่อ หรือทัศนคติ อันนำไปสู่วิธีการใหม่ในการเข้าใจตนเอง และเข้าใจโลก โดยการเปลี่ยนแปลงนี้สามารถกระตุ้นได้ โดยประสบการณ์ที่หลากหลาย รวมถึง วิกฤตการณ์ ข้อมูลข่าวสาร และการรับรู้มุมมองที่หลากหลาย โดยการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมี วิจารณญาณต่อประสบการณ์และการสร้างทัศนคติใหม่ ของตนใหม่

โดยกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในการศึกษาครั้งนี้ ใช้แนวคิดของ Mezirow [7] มี 10 ขั้นตอนนี้

1. ขั้นภาวะสับสนไม่สามารถนำตนเองได้ (A Disorienting Dilemma) ผู้เรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่ท้าทายความเชื่อและสมมติฐานปัจจุบัน ประสบการณ์นี้อาจเป็นวิกฤต ข้อมูลใหม่ หรือมุมมองที่แตกต่าง ที่กระตุ้นให้เกิดการรับรู้ใหม่

2. ขั้น การตรวจสอบตนเอง (Self-Examination) หลังจากผู้เรียนเผชิญภาวะสับสนไม่สามารถนำตนเองได้ บุคคลจะมีส่วนร่วมในการตรวจสอบตนเอง เพื่อสำรวจแหล่งที่มาของความแตกต่างระหว่างสถานะปัจจุบันและสถานะที่ต้องการ ขั้นนี้เกี่ยวข้องกับการระบุมุมมอง ความเชื่อ หรือทัศนคติที่ถูกท้าทาย ด้วยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

3. การตรวจสอบสมมติฐานอย่างมีวิจารณญาณ (Critically Examining Assumptions) บุคคลตรวจสอบสมมติฐานและความเชื่อที่เผชิญอย่างมีวิจารณญาณแล้ว จะมีการตั้งคำถามเพื่อพิสูจน์สมมติฐานเหล่านั้น และพิจารณามุมมองทางเลือกที่เป็นไปได้

4. ตระหนักถึงบริบททางสังคมวัฒนธรรมและการเมือง (Recognizing the Sociocultural and Political Context) บุคคลจะรับรู้บริบททางสังคมวัฒนธรรมและการเมือง ที่จะก่อให้เกิดสมมติฐานและความเชื่อในตนเอง ขั้นนี้เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจว่าปัจจัยทางสังคม เช่น วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ และประวัติศาสตร์ ที่กำหนดมุมมองของบุคคล

5. สำรวจบทบาท ความสัมพันธ์ และการแสดงออกใหม่ (Exploring New Roles, Relationships, and Actions) บุคคลจะค้นหามุมมอง ความสัมพันธ์ และการแสดงออกใหม่ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในโลกทัศน์ ความเชื่อ หรือทัศนคติของตนใหม่ ในกระบวนการนี้เกี่ยวข้องกับวิธีการใหม่ที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคลและการเกิดปฏิสัมพันธ์ของบุคคลที่เปลี่ยนไป

6. การวางแผนและการดำเนินการ (Planning and Taking Action) บุคคลจะวางแผนและดำเนินการเพื่อนำโลกทัศน์ ความเชื่อ หรือทัศนคติใหม่ของตนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในชีวิตประจำวัน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจะสะท้อนมุมมองใหม่ของตน

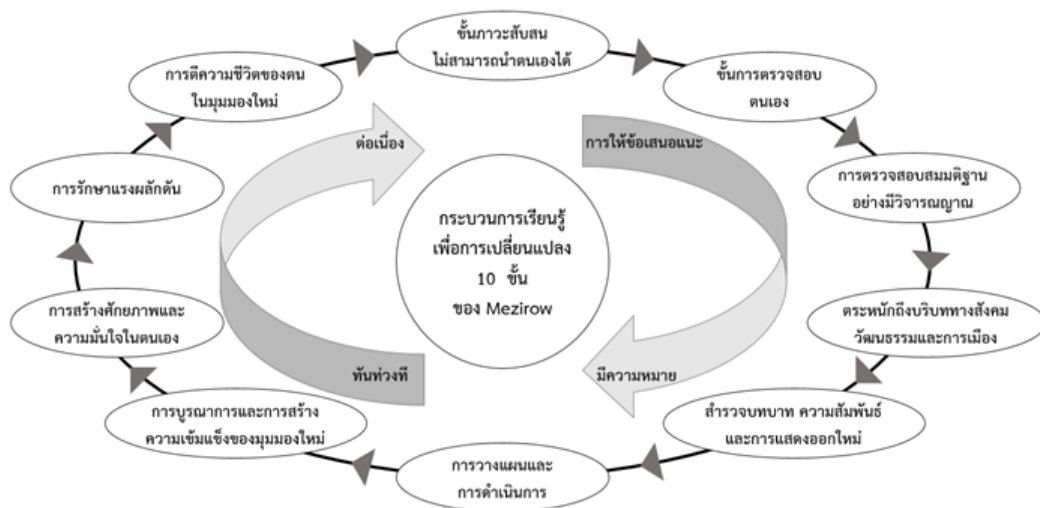
7. การบูรณาการและการสร้างความเข้มแข็งของมุมมองใหม่ (Integrating and Consolidating New Perspectives) บุคคลจะผสานโลกทัศน์ ความเชื่อ หรือทัศนคติใหม่ กับวิถีชีวิต สิ่งที่จะกระทำจะผสานกับมุมมองใหม่

8. การสร้างศักยภาพและความมั่นใจในตนเอง (Building Competence and Self-Confidence) บุคคลจะพัฒนาทักษะความรู้ที่จำเป็น พร้อมมุมมองที่เกิดขึ้นใหม่ เพื่อสร้างความมั่นใจในตนเอง ว่าโลกทัศน์ ความเชื่อ หรือทัศนคติใหม่นั้นมีผลต่อกับตนเองพัฒนาเกิดเป็นความสามารถ อย่างมั่นใจ

9. การรักษาแรงผลักดัน (Maintaining Momentum) ในระยะนี้การที่บุคคลจะรักษาแรงผลักดันในกระบวนการเรียนรู้ของตนนั้น การมีส่วนร่วมในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อผสานโลกทัศน์ ความเชื่อ และทัศนคติใหม่ เป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาและความต่อเนื่อง

10. การตีความชีวิตของตนในมุมมองใหม่ (Reinterpreting Their Life in Light of Their New Perspective) เป็นขั้นสุดท้ายของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยการตีความหมายในมุมมองของตนที่มีต่อโลกทัศน์ ความเชื่อ หรือทัศนคติใหม่ที่ถูกสร้างขึ้นว่าส่งผลต่อความคิด ทัศนคติของตนเองต่อสังคม และต่อโลกอย่างไร

โดยกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง 10 ขั้น ของ Mezirow เป็นวงจรดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง 10 ขั้น ของ Mezirow [7]

ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงมีคุณค่าต่อการทำความเข้าใจว่า บุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้ง ในโลกทัศน์ ทัศนคติ ความเชื่อของตน ผ่านการสะท้อนคิดและวิเคราะห์ประสบการณ์อย่างมีวิจารณญาณ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานอกสถานที่เป็นกิจกรรมทางการศึกษา ที่มีผลในเชิงบวกต่อการเรียนรู้และการรักษาความจำในระยะยาว อันมีส่วนช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนในเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติและวัฒนธรรม ที่สามารถมีบทบาทส่งเสริมการเรียนรู้ของ

ผู้เรียน การบ่มเพาะความเป็นพลเมืองโลกและการพัฒนาศักยภาพในตนเอง โดยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกสถานที่ พบว่า การศึกษานอกสถานที่มีส่วนสนับสนุนในการสร้างการเรียนรู้ของผู้เรียน สมรรถนะทางวัฒนธรรม และการพัฒนาส่วนบุคคล และการวิจัยแสดงให้เห็นผลเชิงบวก จากการจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ ต่อการเรียนรู้และความเข้าใจในเนื้อหา ความจำ และการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยมีตัวอย่างงานวิจัยที่น่าสนใจดังนี้

Finchum [8] ทำการวิจัย การศึกษานอกสถานที่ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ 2 (Grade 8) ในโรงเรียนเจฟเฟอร์สันเคาน์ตี้ รัฐเทนเนสซี สามารถระบุ

คุณลักษณะสำคัญที่ทำให้การศึกษานอกสถานที่มีประสิทธิภาพ 4 ประเด็น คือ 1) การศึกษานอกสถานที่สามารถส่งเสริมให้มีการพัฒนาทางวิชาการและการพัฒนาศักยภาพในตนเอง 2) ความใส่ใจและการวางแผนอย่างรอบคอบในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ซึ่งสร้างประโยชน์ในการเรียนรู้และประทับในกิจกรรม 3) ถ้ามีสิ่งที่จะต้องระมัดระวังกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อคะแนนสอบวัดมาตรฐาน และ 4) เป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการศึกษานอกสถานที่คือผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อคุณค่าทางการศึกษา

Behrendt และ Franklin [3] ทำการวิจัย ผลของการศึกษานอกสถานที่ ที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิดในชั้นเรียนกับการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ พบว่า บทบาทของครูในการเตรียมความพร้อม มีปฏิสัมพันธ์กับความสำคัญในกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่อย่างมีนัยสำคัญ โดยระบุว่า การศึกษานอกสถานที่ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและครู โดยในการศึกษานอกสถานที่ด้านวิทยาศาสตร์สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ และกลยุทธ์ทางการคิดในระดับสูงขึ้นให้กับผู้เรียน และการศึกษานอกสถานที่ยังเป็นประโยชน์ทั้งต่อครูและผู้เรียน

Rohlf [9] ได้ทำการวิจัยแนวปฏิบัติในการออกแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ ระบุว่า การศึกษานอกสถานที่เป็นกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์และไม่สามารถทดแทนได้ เพราะทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์จริง ได้ลงมือปฏิบัติจริง และการมีปฏิสัมพันธ์ด้วยตัวเองตามหลักการประชาธิปไตย การศึกษานอกสถานที่เชิงประวัติศาสตร์ สามารถใช้ “วิธีการทดลอง” โดยให้ผู้เรียนใช้สิ่งที่ได้เรียนรู้ผ่านการสังเกตและผลการวิจัย เสนอแนะว่า การเรียนรู้ที่ผ่านการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณสามารถส่งเสริมได้จากกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ โดยกิจกรรมต้องมีการออกแบบก่อนการเดินทาง ระหว่างกิจกรรม และหลังการจัดกิจกรรม โดยแม้ว่าค่าใช้จ่ายในการศึกษานอกสถานที่มีราคาสูง แต่ประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็น และคุ้มค่าต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

Caruana [10] ทำวิจัยวิธีการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียนโดยใช้ภูมิหลังที่หลากหลายในการพัฒนาความยืดหยุ่นของบุคคล ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่หลากหลายทางวัฒนธรรม โดยทำกิจกรรมการสนทนาเชิงลึก และเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง จากนักศึกษาต่างชาติ ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์จาก

เพื่อนนักศึกษาที่มีความหลากหลายมีส่วนสำคัญในการพัฒนาแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน โดยผู้เรียนมีโอกาสได้รวบรวมความคิดที่หลากหลายจากเพื่อนที่หลากหลาย การทำกิจกรรมร่วมกัน ความสามัคคี การสนับสนุนการพัฒนาการเรียนรู้ และเรื่องเล่าทางวัฒนธรรมและชีวประวัติที่มาจากประสบการณ์จริงของเพื่อนนักศึกษา มีส่วนสำคัญในการที่ทำให้ นักศึกษามีความยอมรับความหลากหลาย และมีความเห็นอกเห็นใจ ในเพื่อนแต่ละคนที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

Campbell และ Gedat [11] ทำการวิจัย การศึกษานอกสถานที่กับการพัฒนาการศึกษา สังคม บุคลิกภาพของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาศาสตร์ โดยใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูล พบว่า ทศนคติต่อการศึกษานอกสถานที่เป็นไปในทิศทางเชิงบวก โดยระบุว่ากิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ สนับสนุนการพัฒนาความรู้ ความสนใจ ความมั่นใจ ทักษะการศึกษา ทักษะทางสังคม และความตระหนักรู้เกี่ยวกับโลกรอบตัวของนักศึกษา โดยการศึกษาเสนอแนะให้มีการศึกษา การดำเนินกิจกรรมก่อนหลัง การจัดสรรเวลา และความหลากหลายในกลุ่มของนักศึกษา

Gomez-Lanier [12] ทำการวิจัยโปรแกรมการศึกษาผ่านประสบการณ์ บริบทการศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน พบว่า ทศนคติของผู้เรียนต่อการดูงานในประเทศที่เมื่อนิวยอร์ก และการศึกษาดูงานแพชั่น-และการแสดงสินค้าแฟชั่น ที่ประเทศจีน ระบุว่า การศึกษาดูงานทั้ง 2 แห่งส่งผลในเชิงบวกต่อบรรยากาศในการเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และขยายโลกทัศน์ส่วนตัวของผู้เรียน ขณะผู้เรียนที่ศึกษานอกสถานที่ในต่างประเทศจะมีปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมมากขึ้น และได้พัฒนาให้มีความสำคัญการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนที่เดินทางร่วมกันมากขึ้น

Foo และ Foo [13] ศึกษาผลของการออกแบบการศึกษานอกสถานที่ให้เกิดทักษะการคิดขั้นสูง และโอกาสในการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยผู้วิจัยใช้การออกแบบเชิงพรรณนา รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากวิดีโอ และแบบสอบถามพร้อมชุดคำถามปลายปิด ผลการศึกษา พบว่า การออกแบบการศึกษานอกสถานที่ที่เกิดทักษะการคิดขั้นสูง และการใช้ทักษะการเรียนรู้ของ Bloom กิจกรรมก่อนการศึกษานอกสถานที่ และกิจกรรมระหว่างการศึกษานอกสถานที่มีความสำคัญ

ระดับเดียวกัน ต่อการเกิดทักษะการคิดขั้นสูง การส่งต่อทักษะ และคุณค่าระหว่างกันในกลุ่มผู้เรียน

4. การสังเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี

จากทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง และการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกสถานที่ที่สามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดเพื่อการสร้างกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ที่มีคุณค่าและผลกระทบต่อการเรียนรู้และพัฒนาของผู้เรียน ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ระบุว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นผ่านวงจรของประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม การสังเกตอย่างไตร่ตรอง การกำหนดแนวคิดเชิงนามธรรม และการทดลองเชิงรุก [5] ในขณะที่ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning Theory) เสนอว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นผ่านการสะท้อนคิดและการตรวจสอบสมมติฐาน และความเชื่อของแต่ละบุคคล [14] การศึกษานอกสถานที่เป็นการเรียนอันมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้จากประสบการณ์ และส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพในตนเอง ทั้งความความเห็นอกเห็นใจ ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม และความตระหนักรู้ในตนเอง [15] จากการเปิดรับมุมมอง วัฒนธรรม และประสบการณ์ที่หลากหลาย ทำลายสมมติฐาน ความเชื่อทัศนคติและอคติที่มีอยู่เดิม ซึ่งเป็นการเปิดโลกทัศน์ของผู้เรียนให้กว้างขึ้น ผลของการสังเคราะห์วรรณกรรมนี้จะทำให้เกิดความเข้าใจผลกระทบของการศึกษานอกสถานที่ในระยะยาว และปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการออกแบบและการดำเนินกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่

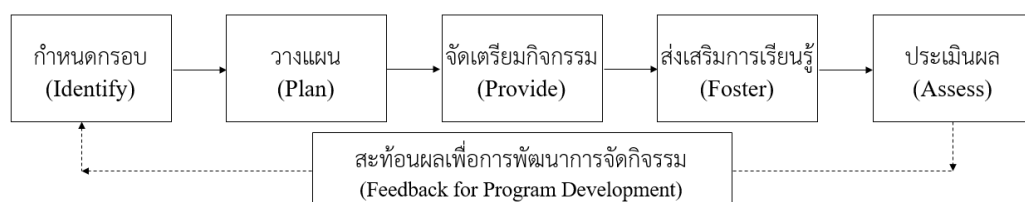
จากทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นกรอบแนวคิดที่นำมาสังเคราะห์เพื่อการอำนวยความสะดวกกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ที่มีประสิทธิภาพ และ

บ่มเพาะความเป็นพลเมืองโลก และการพัฒนาศักยภาพในตนเองของผู้เรียนได้ตามศักยภาพของตน

กิจกรรมนอกสถานที่ ที่มีรูปแบบการดำเนินกิจกรรม ระยะสั้น 1–3 วัน สามารถก่อให้เกิดประสบการณ์จริง (On-hand Experience) เกิดความประทับใจ (Appreciate) มีความหมาย (Meaningful) เกิดการสะท้อนคิด (Reflection) และการจัดวางกับหลักสูตร (Align with curriculum) ซึ่งประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีการเตรียมการอย่างเป็นระบบจะช่วยให้ผู้เรียน มีโอกาสพัฒนาศักยภาพในตนเอง สร้างอัตลักษณ์ อันนำไปสู่การสร้างนิสัยในการเป็นพลเมืองโลก โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ท้าทายผู้เรียนในสมมติฐาน ความเชื่อ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพในตนเอง การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาศักยภาพในตนเองของผู้เรียน

แนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพเพื่อการศึกษานอกสถานที่

จากวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีการศึกษานอกสถานที่ เพื่อบ่มเพาะความเป็นพลเมืองโลก และการพัฒนาศักยภาพในตนเอง สมรรถนะทางวัฒนธรรม ผ่านมุมมองของทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยนำเสนอแนวคิดสู่การปฏิบัติ โดยมีข้อเสนอในการสร้างแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาการศึกษานอกสถานที่ เพื่อการบ่มเพาะความเป็นพลเมืองโลก และการพัฒนาศักยภาพในตนเอง มีกระบวนการในการดำเนินการ ตามการสังเคราะห์ทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง มีการดำเนินการ 6 ขั้นตอน โดยสรุปเป็นข้อเสนอแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพเพื่อการศึกษานอกสถานที่ดังภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพที่ 3 ข้อเสนอแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพเพื่อการศึกษานอกสถานที่

1. กำหนดกรอบ (Identify): เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความสอดคล้องกับหลักสูตร

กำหนดเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการศึกษานอกสถานที่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง กิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ที่จะสนับสนุนให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ตามเป้าหมายของตนเองและกิจกรรม

2. วางแผน (Planning): ประสพการณ์การเรียนรู้ ความท้าทายต่อสมมติฐาน และกิจกรรมที่มีความหมาย

การออกแบบกิจกรรมที่ท้าทายประสพการณ์เดิมของผู้เรียน มีส่วนในการสร้างการกระตุ้นความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความตระหนักถึงความสำคัญของสถานที่ที่ได้ไปเยี่ยมชม กิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม การสำรวจ และลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง

3. จัดเตรียมกิจกรรม (Provide): การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณ และประสพการณ์เพื่อการเปลี่ยนแปลง

อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิดไตร่ตรอง ตั้งข้อสงสัย ที่สะท้อนถึงประสพการณ์และวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณในสิ่งที่พวกเขาได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม กระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งข้อสงสัยล่วงหน้ากับทัศนคติ แนวคิดดั้งเดิมของพวกเขา

4. ส่งเสริมการเรียนรู้ (Foster): ความตระหนักทางวัฒนธรรม ความหลากหลาย และประสพการณ์จริง

พัฒนาความตระหนักทางวัฒนธรรมและความเข้าใจต่อการปฏิบัติที่เหมาะสมกับมุมมองในประสพการณ์ที่มีความหลากหลาย โดยจัดเตรียมโอกาสการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม เพื่อให้ได้รับมุมมองและประสพการณ์ใหม่ ส่งเสริมผู้เรียนสำรวจและชื่นชมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่หลากหลาย

5. ประเมินผล (Assess): การประเมินผลการเรียนรู้ การให้ผลสะท้อนกลับ และการให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในตนเอง

การประเมินผลการเรียนรู้และให้ผลสะท้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อส่งเสริมประสพการณ์การเรียนรู้และศักยภาพในตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง ประเมินประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรม สถานที่ ประสพการณ์การบรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ พร้อมกับแลกเปลี่ยนให้ผลสะท้อนกลับให้ผู้เรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพในตนเองอย่างต่อเนื่อง

6. สะท้อนผลเพื่อการพัฒนา (Feedback for Program Development): การประเมินผลการจัดกิจกรรม และจัดทำข้อเสนอแนะ

สรุปผลการประเมินทั้งในทุกระดับ ทั้งผู้อำนวยการ จัดกิจกรรม มัคคุเทศก์/ผู้นำชม และผู้เรียน ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยจัดทำแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพเพื่อการศึกษาออกสถานที่ และข้อเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมและแนวปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาในอนาคต

5. ข้อเสนอแนะในการใช้แนวปฏิบัติ

1. การออกแบบกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ควรเพิ่มเติมและส่งเสริมการเรียนรู้ในห้องเรียนให้สมบูรณ์ ครู อาจารย์ และนักการศึกษา ควรทำงานร่วมกับผู้ประสานงานกิจกรรมและมัคคุเทศก์หรือผู้นำชม เพื่อให้การจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่สอดคล้องกับหลักสูตร โดยระบุแนวคิดหลัก ทักษะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สมรรถนะสำคัญ ที่ช่วยส่งเสริมกับกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ ให้เกิดทักษะความสามารถของผู้เรียนจากประสพการณ์การเรียนรู้

2. คุณภาพของมัคคุเทศก์หรือผู้นำชม มีบทบาทสำคัญในการช่วยเพิ่มประสพการณ์เรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมาก สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ คือ ความเชี่ยวชาญ บุคลิกภาพที่การกระตุ้นความสนใจ และความสามารถในการอำนวยความสะดวก โดยมัคคุเทศก์หรือผู้นำชม ต้องมีความเชี่ยวชาญในหัวข้อที่จะต้องบรรยาย โดยมีทักษะการนำเสนอกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมระหว่างกัน ประเด็นเสริมที่จะช่วยเพิ่มความเข้าใจให้แก่ผู้เรียนและผู้นำชม คือ ความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรม และลักษณะพื้นฐานของผู้เรียนเพื่อการเตรียมความพร้อม

3. ความสำเร็จของกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ ได้สอดคล้องและเหมาะสม การออกแบบกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และมีความคิดสร้างสรรค์ พร้อมกันนั้นยังส่งเสริมการอภิปรายและการสะท้อนคิด ที่เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความมีส่วนร่วม และมีความสุข

4. การสะท้อนคิดเป็นองค์ประกอบสำคัญของ ทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านประสพการณ์และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการสะท้อนคิดและอภิปรายอย่างมีเหตุผล โดยผู้นำชมและครู อาจารย์ นักการศึกษา

มีบทบาทในการเสริมความกล้าหาญต่อการนำเสนอ มุมมองของตน และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่จะมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการเปิดรับมุมมองและโลกทัศน์ ซึ่งการอภิปรายกลุ่มควรส่งเสริมประเด็นที่สร้างความเห็นอกเห็นใจและความเข้าใจระหว่างกันของผู้เรียน

5. เพื่อให้กิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและเกิดสมรรถนะทางวัฒนธรรม การประเมินประสิทธิผลของโครงการเป็นสิ่งสำคัญ ครู อาจารย์ นักการศึกษา และผู้ประสานงาน โครงการควรพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวัดทั้งผลการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ

โดยสรุป ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติการ ออกแบบและการอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก และการพัฒนาศักยภาพในตนเอง ต้องวางแผนอย่างรอบคอบ ใส่ใจในรายละเอียดตั้งแต่การออกแบบกิจกรรมในภาพรวม กิจกรรมการเรียนรู้ การเตรียมความพร้อมของผู้นำชมหรือมัคคุเทศก์ให้มีคุณภาพ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตร วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณค่า ส่งเสริมการสะท้อนคิด การอภิปราย และการประเมินผลของการดำเนินกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติเหล่านี้สามารถเป็นแนวปฏิบัติสำหรับครู อาจารย์ นักการศึกษา และผู้ประสานงานโครงการ/กิจกรรมที่ต้องการเพิ่มประสิทธิภาพของการศึกษานอกสถานที่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและสมรรถนะทางวัฒนธรรมภายใต้กรอบทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

6. บทสรุป

บทความวิชาการเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับผลที่อาจเกิดขึ้นจากการศึกษานอกสถานที่ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองโลก และการพัฒนาศักยภาพในตนเอง ผ่านมุมมองของทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์และทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ในการปฏิบัติสำหรับครู อาจารย์ หรือนักการศึกษาที่เกี่ยวข้อง โดยมีกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่เพื่อบ่มเพาะความเป็นพลเมืองโลกและการพัฒนาศักยภาพในตนเอง 1) กำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน และสอดคล้องกับหลักสูตร สถานที่จัดกิจกรรมมีคุณค่าและความหมายต่อการ

เรียนรู้ของผู้เรียน ที่บูรณาการความเป็นพลเมืองโลก และการพัฒนาศักยภาพในตนเอง ในวัตถุประสงค์ โดยเตรียมกิจกรรมที่สร้างความเข้าใจในมุมมองที่หลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด และปัญหาของโลก 2) วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้ ทำทาสสมมติฐานเดิม และผู้เรียนมีโอกาสมือปฏิบัติจริง โดยให้ผู้เรียนได้ประสบกับวัฒนธรรม มุมมอง วิถีชีวิต ที่การศึกษานอกสถานที่เปิดโอกาสให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ และประทับใจในความหลากหลายของชีวิต 3) การจัดเตรียมกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสได้คิดอย่างมีวิจารณญาณและสะท้อนคิดจากประสบการณ์ที่ได้ปฏิบัติ โดยอำนวยความสะดวกการถาม โดยส่งเสริมให้มีการสะท้อนคิดในตนเอง การพัฒนาศักยภาพในตนเอง และการพัฒนามุมมองอย่างพลเมืองโลก 4) ส่งเสริมความตระหนักรู้ทั้งทางด้านวัฒนธรรมและคุณค่าของประสบการณ์จริงที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม โดยเตรียมประสบการณ์ที่นำไปสู่ความตระหนักทางวัฒนธรรม ความหลากหลาย ที่จะนำไปสู่ ความรู้สึกเคารพ ประทับใจ และสนใจใฝ่รู้ในวิถีชีวิตของผู้อื่นในสังคม 5) การประเมินผลแบบองค์รวม และให้ผลสะท้อนกลับแก่ผู้เรียนอย่างทันทั่วทั้งเพื่อให้ เกิดการพัฒนาศักยภาพในตนเอง เพื่อเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเสริมแรงและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้หลังจากการศึกษานอกสถานที่ และ 6) สะท้อนผลเพื่อพัฒนา เพื่อนำผลการประเมินการสะท้อนคิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกมิติมาสรุปเป็นผล และสร้างแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในอนาคต การจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่ ที่สร้างประสบการณ์จริง ความประทับใจ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนคิด เห็นคุณค่า เกิดความตระหนักรู้ในตนเองที่เป็นส่วนสำคัญ ช่วยให้มีผู้เรียนเติบโต เป็นพลเมืองโลกและได้พัฒนาศักยภาพในตนเองอย่างยั่งยืน

7. เอกสารอ้างอิง

1. UNESCO. The ABCs of global citizenship education [Internet]. 2017 [cited 2023 Jun 13]. Available from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000248232>
2. Ugur H, Constantinescu PM, Stevens MJ. Self-awareness and personal growth: Theory and application of Bloom's Taxonomy. Eurasian Journal of Educational Research 2015;60:89–110.

3. Behrendt M, Franklin T. A review of research on school field trips and their value in education. *International Journal of Environmental and Science Education*. 2014;9:235–45.
4. Berk LE. *Development through the lifespan*. Hoboken, NJ: Pearson Education, Inc.; 2018.
5. Kolb DA. *Experiential learning: Experience as the Source of Learning and Development*. NJ: Prentice–Hall; 1984.
6. Mezirow J. Perspective transformation. *Adult Education* 1978;28(2):100–10.
7. Mezirow J. *Learning as transformation: Critical Perspectives on a Theory in Progress*. San Francisco: Jossey–Bass; 2000.
8. Finchum WM. *How Can Teachers and Students Prepare for Effective Field Trips to Historic Sites and Museums?* [PhD thesis]. Knoxville, TN: University of Tennessee; 2013.
9. Rohlf G. How to make field trips fun, educational and memorable: Balancing self-directed inquiry with structured learning. *The History Teacher* 2015;48(3):517–28.
10. Caruana V. Re-thinking global citizenship in higher education: From cosmopolitanism and international mobility to cosmopolitanisation, resilience and resilient thinking. *Higher Education Quarterly* 2014;68(1):85–104.
11. Campbell YM, Gedat R. Experiential learning through field trips: Effects on educational, social and personal development among linguistics majors. *Journal of Cognitive Sciences and Human Development* 2021;7(2): 131–44.
12. Gomez–Lanier L. The experiential learning impact of international and domestic study tours: Class excursions that are more than field trips. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education* 2017;29(1): 129–44.
13. Foo SC, Foo KK. Purposeful field trip: Impact on experiential learning opportunities and critical thinking skills. *Pertanika Journal of Social Science and Humanities* 2022;30(1): 1–14.
14. Mezirow J. *Transformative learning: Theory to practice*. New Directions for Adult and Continuing Education 1997;74:5–12.
15. Falk JH, Dierking LD. *The Museum Experience*. Routledge; 2016.